

עמק השבוע

גליון קבג

שנה ג

פרשת דברים תשפ"ו והימים שסביבותיה

עיונים וביאורים במהות ימי השבוע
מאת הרב הג"ר ראובן מלך שווארץ שליט"א
מחבר סדרת הספרים גינת ראובן, עמקי ראובן, מנחת ראובן ומעיינת ראובן

מיתת אהרן הכהן

המאורע המיוחד בראש חודש אב

מיתת אהרן הכהן, אבל רק בפרשת מסעי כתיב דמיתת אהרן היתה בחדש החמישי באחד לחדש. ויש להעיר בזה דתמיד קוראים פרשת מסעי סמוך לראש חודש אב, וי"ל דדוקא בפרשת מסעי התורה נקטה דמיתת אהרן היתה בחדש החמישי באחד לחדש, דהתורה באה לקבוע האי מאורע שהוא מעניינא דיומא, דאחד לחדש בחדש החמישי הוא יום מיתת אהרן.

הראשון מהחלק השני של התקופה, דהיינו היום הראשון מ"תשעת הימים", יש לראש חודש אב ייחוד מצד עצמו, דעיין בפרשת מסעי דכתיב "ויעל אהרן הכהן אל הר ההר על פי ד' וימת שם בשנת הארבעים לצאת בני ישראל מארץ מצרים בחדש החמישי באחד לחדש". הרי מבואר בתורה דמיתת אהרן הכהן היתה בראש חודש אב. והנה גם בפרשת חקת התורה פירטה ענין

עיין במס' תענית דף כו ע"א דהמשנה מבארת דיני תקופת בין המוצרים המתחילה בשבעה עשר בתמוז, והדיני אבילות נעשים יותר חמורים כפי המשך התקופה, ואחרי שבעה עשר בתמוז החלק השני של התקופה מתחילה בראש חודש אב, ואיתא במשנה שם דמשנכנס אב ממועטים בשמחה. אולם חוץ מהא דראש חודש אב הוא היום

נפק"מ לדינא מהא דמיתת אהרן

היתה בראש חודש אב

דינו, וצריך להתענות ביום ראשון, כדי שיתכפר לו מה שביטל עונג שבת, ואם תשש כחו ואינו יכול להתענות ב' ימים רצופים, לא יתענה ביום א' ויתענה אח"כ, הג"ה וכו"ש אם היה ביום א' חנוכה או ר"ח שאין להתענות עד אח"כ (ודוקא שאר ראשי חודשים אבל בר"ח ניסן דעת המ"א דיכול להתענות בו מפני שהוא תענית צדיקים עסי' תק"פ ובתו"ש חולק עליו. עכ"ל.) וא"כ לכאורה הוא הדין דבראש חודש אב דאם התענה תענית חלום בשבת לפני ראש חודש אב דיתענה בראש חודש אב כדי להתכפר לו מה שביטל עונג שבת.

אלא דאין זה נפק"מ למעשה, דראש חודש אב אינו יכול לחול ביום ראשון. אולם יש בזה עוד נפק"מ, דעיין בכף החיים בסימן תקס"ח ס"ק צ"ז דאיתא וז"ל (אם אירע יום מיתת אביו בשבת או בר"ח אין מתענין) נראה דאם הוא בראש חודש ניסן או בראש חודש אב יכול להתענות בו ביום ואין צריך לדחותו למחר דהא יש אומרים דמצוה להתענות בהם כמ"ש לקמן סוף סימן תקע"ג ותק"ף, יפה ללב שם אות ז'. עכ"ל.

אבל אפשר דאין זה נפק"מ למעשה, דעיי"ש בהמשך דברי הכף החיים דאיתא וז"ל אמנם חכמת אדם כלל קע"א אות י"א כתב דאפילו בראש חודש ניסן וראש חודש אב דהוא תענית

בהליכות שלמה פסח פ"ב ס"ג דאיתא וז"ל המנהג שהחתן והכלה מתענים ביום חופתם שחל בר"ח ניסן אף אם אינם מתענים ביום זה בכל שנה וכסתימת המ"ב סי' תכ"ט ס"ק י' וסי' תקע"ג ס"ק ט', ודלא כפמ"ג שם שכתב דהיינו דוקא במתענה בכל שנה וכו"ה בנהר שלום ובכה"ח שם, אבל בשו"ע הרב סי' תכ"ט ובחיי אדם כלל קי"ט ס"א וקיצש"ע סי' ק"ז ס"ב סתמו ומשמע דלא חילקו בכך וכהמ"ב. עכ"ל.) וא"כ לכאורה הוא הדין דבראש חודש אב דחתן יתענה בו.

אלא דאין זה נפק"מ כל כך למעשה, דעיי"ש במ"ב ס"ק ט' דאיתא וז"ל פירוש שאסור מדינא להתענות בר"ח מ"מ בר"ח ניסן יתענה מפני וכו' וה"ה בר"ח אב יש ג"כ להתענות מטעם זה אלא שלכתחלה אין נושאים בו. עכ"ל. אולם יש בזה עוד נפק"מ, דעיין במ"ב בסימן תכ"ט ס"ק י"א דאיתא וז"ל אם התענה (תענית חלום) בשבת שבתוך ניסן ת"ח מותר להתענות ליום מחר ביום א' על מה שהתענה בשבת כיון שאיסור תענית זה אינו אלא מנהג ואפילו אם חל ר"ח ניסן באחד בשבת ובשבת שלפניו התענה תענית חלום מותר לו לישב בתענית בר"ח ניסן על מה שהתענה בשבת. עכ"ל. [אבל עיין בסי' רפ"ח ס"ק י' שהביא בזה מחלוקת וז"ל (מותר להתענות בו ת"ח כדי שיקרע גזר

הנה יש נפק"מ לדינא מהא דאהרן מת בראש חודש אב, דעי' בשו"ע או"ח סי' תק"פ דאיתא וז"ל אלו הימים שאירעו בהם צרות לאבותינו וראוי להתענות בהם ואף על פי שמקצתם בראש חודש, יש מי שאומר שיתענו בו, באחד בניסן מתו בני אהרן, בעשרה בו מתה מרים ונסתלק הבאר וכו' באחד באב מת אהרן הכהן. עכ"ל. הרי דאף דבדרך כלל יש איסור להתענות בראש חודש, אבל ראש חודש ניסן וראש חודש אב נקבעו לימי תענית משום הצרות שאירעו בהם, ובראש חודש אב הצרה היא שמת בו אהרן הכהן. הנה כמדומני מבואר בכל הפוסקים שלמעשה אין מתענים בהני ראשי חודשים. אבל יש להעיר דעדיין יש נפק"מ למעשה מהא דאהרן מת בראש חודש אב.

(עיי"ש ברמ"א דאיתא וז"ל וטוב שלא להשלים בראש חודש. עכ"ל. ולכאורה מדויק דמותר להתענות תענית שעות בהני ראשי חודשים, אף דמבואר בביאור הלכה בסי' ת"ח שבדרך כלל אסור להתענות תענית שעות בראש חודש. וצע"ע למעשה.)

עיין ברמ"א בסי' תקע"ג דאיתא וז"ל מי שיש לו נשואין בחנוכה אין לו להתענות, אבל אם יש לו נשואין בניסן מתענה ביום חופתו, אפילו בר"ח ניסן, מפני שהוא אחד מן הימים שמתענים בהם, כדלקמן סוף סימן תק"פ. עכ"ל. (ועי'

צדיקים אין להתענות בו יאר צייט דמכל מקום
כבר נוהגין שלא להתענות יעו"ש. עכ"ל.
אולם נראה שיש בזה נפק"מ למעשה, דעיינ
במ"ב בסוף סימן תי"ח דאיתא וז"ל (המתענה
בר"ח תענית חלום צריך למיתב תעניתא
לתעניתיה) כדי לכפר עליו על שביטל עונג ר"ח

וכמו לעיל סימן רפ"ח לענין שבת וכתב המ"א
שאם מתענה תענית חלום בר"ח ניסן או בר"ח
אב א"צ למיתב תענית לתעניתא דהא י"א דמצוה
להתענות בהם וכמבואר לקמן בסימן תק"פ.
עכ"ל. וכ"ה במ"ב סי' תקס"ח ס"ק ל"ו.
נמצא ששפיר יש נפק"מ לדינא מהא דמת

אהרן הכהן בראש חודש אב, אף לדין דאין
מתענים בו, והיינו לכה"פ זה שאם מתענה
תענית חלום ביום זה דא"צ להתענות לכפר
על הא שביטל עונג ראש חודש. (דרך אגב,
למדנו מדברי המ"ב חידוש הנוגע לעניינא דיומא
בראש חודש, שיש מושג ד"עונג ראש חודש").

קשר בין ראש חודש אב למיתת אהרן הכהן

הנה עכ"פ מהא דהתורה נקטה דאהרן מת
בחדש החמישי באחד לחדש משמע לכאורה
שיש איזה קשר עצמי בין מיתת אהרן לראש
חודש אב. וצ"ע מהו הקשר בזה.
וי"ל בזה, דהנה עיינ במס' חולין דף ס"ב
דמבואר דהלבנה אמרה אי אפשר לשני מלכים
להשתמש בכתר אחד, ואף דבגמ' שם איתא
דהלבנה טענה שהיא אמרה "דבר הגון" אבל
ראיתי במפרשים שנקטו שהיתה בזה חסרון
גדול וקוראים לדברי הלבנה בשם "קטרוג
הלבנה". (לדוגמא, ע' ברבנו בחיי על ויקרא
פ"א פ"ב דאיתא וז"ל וזהו שאמרו הוי מן
העלובין ולא מן העולובין, מן הנרדפין ולא מן
הרודפין, הוכיחו אותו חז"ל מן הפסוק שאמר
ואוהביו כצאת השמש בגבורתו, וענין הכתוב
כי קרא הכתוב העלובים אוהביו והמשילים
כשמש, לפי שהשמש היה עלוב כשקיסרגה
הלבנה ואמרה אי אפשר לשני מלכים שישתמשו
בכתר אחד. עכ"ל).

וצ"ב מה היתה ה"קטרוג" הא לכאורה זהו
טענה נכונה דאי אפשר לשני מלכים להשתמש
בכתר אחד. וי"ל דהחסרון הוא שאם הני "מלכים"
הם המלכים עצמם אז נכון דאי אפשר בשני
מלכים, אבל אם תופסים דהמלכות היא להאיר
כבוד של מלך שעל גבם אז שפיר יכול להיות
מצב של שני מלכים, דכל כבוד המלכים הוא
רק להאיר הכבוד שמים.

והנה זהו להיפך ממש ממידת אהרן הכהן
שהכתוב מעיד עליו "וראך ושמח בלבבו" ששמח
בגדולתו של משה, אחיו הצעיר שהקב"ה מנה
למינוי שבעצם היינו אומרים שהיה מינוי הראוי
לאהרן. איך שייך לאהרן להיות בדרגת וראך
ושמח בלבבו. י"ל משום שהוא תפס היסוד הנ"ל
דכל הענין דגדולתו בהאי עלמא הוא רק להאיר
הכבוד שמים, וא"כ אם מאיזה סיבה הכבוד
שמים יתרבה יותר אם משה הוא המנהיג אז
וראך ושמח בלבבו.

(וע"ע במסילת ישרים בפרק י"א דאיתא וז"ל
הקנאה גם היא אינה אלא חסרון ידיעה וסכלות,
כי אין המקנא מרויח כלום לעצמו וגם לא
מפסיד למי שהוא מתקנא בו, ואינו אלא מפסיד
לעצמו וכמאמר הכתוב שזכרתי ופותרת תמית
קנאה, ואמנם, יש מי שסכלותו רבה כל כך עד
שאם יראה לחבירו איזה טובה יתעשש בעצמו
וידאג ויצטער עד שאפילו הטובות שבידו לא
יהנוהו מצער מה שהוא רואה ביד חברו, והוא
מה שאמר עליו החכם ורקב עצמות קנאה,

אמנם, יש אחרים שאינם מצטערים וכואבים
כל כך, אעפ"כ ירגישו בעצמם איזה צער ולפחות
יתקרב רוחם בראותם אחד עולה איזה מעלה
יתירה אם לא יהיה מאוהביו היותר דבקים לו,
כל שכן אם מאותם אשר אין לו אהבה רבה
עמו הוא, כל שכן אם יהיה גר מארץ אחרת,
ותראה שבפניהם אפשר שיאמרו דברים כשמחים
או מוודים על טובתו, אך לבם רעה בקרבם,
והוא דבר יארע על הרוב ברוב בני האדם, כי
אע"פ שלא יהיו בעלי קנאה ממש, אמנם, לא
ניקו ממנה לגמרי, כל שכן אם בעל אומנותו
מצליח בה, שכבר כל אומן סני לחבריה, וכל
שכן אם מצליח בה יותר ממנו, ואמנם, לו ידעו
ולו יבינו כי אין אדם נוגע במוכן לחבירו אפילו
כמלא נימא והכל כאשר לכל מה' הוא כפי
עצתו הנפלאה וחכמתו הבלתי נודעת, הנה לא
היה להם טעם להצטער בטובת רעיהם כלל
וכי' הוא השלום והשלוח אשר למלאכי השרת,
אשר כולם שמחים בעבודתם איש איש על
מקומו, ואין אחד מתקנא בחברו כלל, כי כולם
יודעים האמת לאמיתו ועלזים על הטוב אשר
בידם ושמחים בחלקם. עכ"ל).

והנה בפסוק שם כתיב "ויחר אף ד' במשה
ויאמר הלא אהרן אחיך הלוי ידעתי כי דבר
ידבר הוא וגם הנה הוא יצא לקראתך וראך
ושמח בלבבו", ופרש"י ויחר אף (זבחים ק"ב) ר'
יהושע בן קרחא אומר כל חרון אף שבתורה
נא' בו רושם וזה לא נאמר בו רושם ולא מצינו
שבא עונש ע"י אותו חרון אמר לו רבי יוסי
אף בזו נאמר בו רושם הלא אהרן אחיך הלוי
שהי' עתיד להיות לוי ולא כהן והכהונה הייתי
אומר לצאת ממך מעתה לא יהי' כן אלא הוא
יהי' כהן ואתה הלוי שנאמר (דברי הימים כ"ג)
ומשה איש האלקים בניו יקראו על שבת הלוי,
הנה הוא יוצא לקראתך כשתלך למצרים, וראך
ושמח בלבבו לא כשאתה סבור שיהא מקפיד
עליך שאתה עולה לגדולה, ומשם זכה אהרן
לעדי החשן הנתון על הלב. עכ"ל. הרי מבואר
שמשה רבינו הפסיד הכהונה משום שחשד
שאהרן לא יהא שמח בגדולתו של משה,
ושאהרן זכה להכהונה משום ששמח בגדולתו
של משה. ומבואר דהכהונה היא מתלא תלוי
בהאי מידה, ששמח בגדולתו של אחרים.

נמצא דאהרן הכהן הוא התיקון לפגימת הלבנה,
דפגימת הלבנה נעשתה ע"י טענת אי אפשר
לשני מלכים בכתר אחד, ועל ידי מידת אהרן
דוראך ושמח בלבבו שפיר יכולים להיות שני

מלכים, וממילא שפיר יכולים להיות שני מאורות
הגדולים. ובאמת עיינ בספר מתנת חיים שביאר
דמשה ואהרן היו שני מלכים שהשתמשו בכתר
אחד, שזהו התיקון לקטרוג הלבנה.

הנה בדרך כלל הגדר ד"ראש חודש" הוא
התחלת התיקון להמצב דפגימת הלבנה, דמט"ז
בחודש ואילך הלבנה מתחילה לירד למטה
למטה, ובראש חודש יש התחדשות דמכאן
ולהבא הלבנה יכולה לעלות עוד פעם למעלה
למעלה, וכלל ישראל נמשל ללבנה, וא"כ האי
אפשרות לעלות למעלה למעלה היא בחינת
תיקון להירידות והצרות של כלל ישראל.

והנה כיון שראש חודש הוא תיקון להמצב
דפגימת הלבנה ואהרן הוא בחינת תיקון להמצב
דפגימת הלבנה, א"כ מיתת אהרן היא חסרון
בהכח של ראש חודש, דכשאין לנו אהרן אין
לנו הכח להעלות מפגימת הלבנה.

לפ"ז נמצא דהצרה דראש חודש אב היא צרה
בהתורה ראש חודש, דהכח של ראש חודש
נחלש. דהיינו בפשוטו היינו אומרים דראש
חודש אב הוא ככל ראש חודש, אלא דגם היה
צרה בראש חודש אב, ולכן נקבע ליום תענית,
אבל להנ"ל י"ל דהצרה דראש חודש אב היא
צרה המחלשת הכח של ראש חודש, ולכן שאני
ראש חודש אב משאר ראשי חדשים.

ויש לצדד להוסיף דכיון דראש חודש הוא
יום שמחה, א"כ לא שייך שיהא נקבע ליום
צרה אם לא משום דהוחלש הכח של הראש
חודש. ויש להעיר בזה, דראינו דזה שאהרן הוא
כהן מישך שייך להא שהוא בחינת תיקון לפגימת
הלבנה. והנה ראינו שיש עוד יום שהוא ראש
חודש ואפ"ה נקבע ליום תענית, והיינו ר"ח
ניסן, שנקבע ליום תענית משום מיתת נדב
ואביהוא, וחזינו שגם באותו יום הצרה היא
הסתלקות הכהונה (והיא בחינת מיתת אהרן,
דע"י בפרשת עקב דכתיב "ובאהרן התאנף ד'
מאד להשמידו ואתפלל גם בעד אהרן בעת
ההוא", ופרש"י וז"ל להשמידו זה כלוי בנים
וכן הוא אומר ואשמיד פריז ממעל, ואתפלל
גם בעד אהרן והועילה תפילתי לכפר מחצה
ומתו שנים ונשארו השנים, עכ"ל.) וכיון
דהסתלקות הכהונה היא חסרון בהאפשרות
לתקן פגימת הלבנה, א"כ גם בראש חודש ניסן
יש האי בחינת חולשת בהכח דראש חודש,
וי"ל דרק משום זה הוא דשייך דראש חודש
נקבע ליום תענית.

סמך מקראי שנחלש הכח דראש חודש בר"ח אב

ראש חודש אב לא עלה בידו להציל מצרות התקופה ובכל שנה עד עתה תשעה באב היתה יום אבל, אף שהיה אחרי ראש חודש אב, וזהו צרה מיוחדת דראש חודש אב לא הציל מהצרות. (יש להתבונן בכל זה בהאי יום, להשתדל לתקן החסרון של מיתת אהרן הכהן, לילך בדרכו להיות בבחינת "וראך ושמוח בלבבו", ואם באים בחזרה לבחינת אהרן הכהן, אז לא יהא חסרון בהאי ראש חודש, דהאי ראש חודש יהא ככל ראש חודש ויצילנו מכל הצרות, ובמקום להיות ראש חודש של חודש עם תשעה באב בבחינת "יום אבל" יהא ראש חודש של חודש עם תשעה באב בבחינת "יום ששון ושמוחה").

ויש להוסיף עוד בהא דבראש חודש אב חסר בהתורות ראש חודש, דהנה עיין במס' מגילה דף לא ע"ב דאיתא ראש חדש אב שחל להיות בשבת מפטירין חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי היו עלי לטורח. ועיין בבבאור הגר"א באו"ח סי' תכ"ה דאיתא וז"ל ראש חדש אב שחל להיות בשבת מפטירין שמעו כי מדינת דגמרא נדחית השמים כסאי מפני פורענות דר"ח אב כמ"ש במגילה שם ל"א ב' וה"ה לדין שמפטירין שמעו וכו' בתוס' שם ד"ה ר"ח וכו'. עכ"ל. הרי להגר"א אין כוונת הגמ' דבראש חודש אב יש אופן אחר לקיים הפטרת ראש חודש, אלא כוונת הגמ' היא דבראש חודש אב לא מפטירים הפטרת ראש חודש, דכיון ד"חדשיכם שנאה נפשי" לכן יש איזה חסרון בהמאורע דראש חודש ולא מפטירים בו. והדברים מתאימים מאד עם כל הנתבאר בגדר ראש חודש אב.

יש איסור תענית (עיין במ"ב בסי' תי"ח ס"ק י"ב). ולפ"ז נמצא ד"מועד" גורם לאיסור תענית, וא"כ י"ל דהיכא שהמועד הוא "מועד לשבור בחור" חסר בהעצם תורת מועד, ולית בזה איסור תענית. וממילא יש בזה סמך מקראי דליכא איסור תענית בראש חודש אב. (ואף דהוי פסוק בנ"ך, אבל כבר ראינו דמהאי פסוק אפשר ללמוד אפילו דינים דאורייתא ממש, ובע"כ דהוי איזה סוג גילוי מילתא דראש חודש אב הוי "מועד לשבור בחור" אפילו מה"ת).

הנה עכ"פ יש מזה סמך לדברינו דשאני התורות ראש חודש עצמה בראש חודש אב משאר ראשי חדשים, דשאר ראשי חדשים הם כמועד, וראש חודש אב הוא "מועד לשבור בחור", דחסר בהתורות יו"ט עצמו של האי ראש חודש. ויש להוסיף עוד בהא דבראש חודש אב חסר בהתורות ראש חודש, דהנה מט"ז בחודש ואילך הלבנה מתחילה לירד למטה למטה, ובראש חודש יש התחדשות דמכאן ולהבא הלבנה יכולה לעלות עוד פעם למעלה למעלה, וכלל ישראל נמשל ללבנה, וא"כ האי אפשרות לעלות למעלה למעלה היא בחינת תיקון להירידות והצרות של כלל ישראל. והנה לפ"ז יש צרה מיוחדת בראש חודש אב. דהנה בט"ז בתמוז התחיל צרת העגל ובי"ז בתמוז נשתברו הלוחות, ומאז היא תקופת בין המצרים, תקופת צרות, ובאמצע האי תקופה בא ראש חודש, וראש חודש היה צריך להציל מהצרות, דאף דעד עתה היתה תקופת צרות, אבל ראש חודש יכול להעלות מכל הצרות, וכמו שראש חודש תמיד עושה, אבל עד עתה

הנה יש להביא סמך לדברינו דשאני התורות ראש חודש בראש חודש אב משאר ראשי חדשים, בהקדם, הנה עיין בקונטרס פנינים יקרים תרס"א דהובא דבא אחד לפני הגר"א זצ"ל ושאלו מניין לקחו הפוסקים להתיר להתענות בר"ח ניסן, ענה הגאון מנהג זה נרמז בפסוק החודש הזה לכם ראש חדשים חודש ניסן כולו יהי קודש כראש חודש ואין להתענות בו, אולם "ראשון הוא לכם" היום הראשון יהי לכם כחדשי השנה היינו כשאר ימות השנה ומוותרים להתענות בו. עכ"ל. והנה עד"ז יש לשאול מניין להתיר להתענות בראש חודש אב. והנראה בזה, דעיין במסכת תענית דף כט ע"א דאיתא בתשעה באב נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ וכו' ותניא בעשרים ותשעה בסיון שלח משה מרגלים וכתוב וישבו מתור הארץ מקץ ארבעים יום הני ארבעים יום נכח הו אמר אביי תמוז דההיא שתא מלויי מלוייה דכתיב קרא עלי מועד לשבור בחור. הרי מבואר בגמ' דהפסוק "קרא עלי מועד" קאי אראש חודש אב (דבאותה שנה הוסיפו עוד יום לראש חודש אב ככל ראש חודש אחרי חודש מלא שיש שני ימי ראש חודש). והנה עיין במסכת פסחים דף עו ע"ב במסכת שבועות דף י' ע"א דמוכח ד"קרא עלי מועד" לא קאי רק אראש חודש אב דאותה שנה, אלא היא קביעות לדורות.

והנה מנלן שיש איסור תענית בראש חודש. יש פוסקים שלמדוהו מהא דכתיב בפרשת בהעלותך וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם, דראש חודש הוקש למועדיכם, ולכך

בענין בשר ויין בראש חודש אב

שהוא ראש לחדש הפורענות, וגם בו נסתלק אהרן הכהן ע"ה, וכן כתיב במגילת תענית שמת צדיק זה, ואם כן אין לגדלו על שאר הימים מפני שנצטרף עמו האבל הזה נוסף על פורענות החדש, ואם כן מי שקבל עליו שלא לאכול בשר ולא לשותות יין משנכנס אב אפילו יום הראש חודש עצמו הוי בכלל, וכן משמע לשון המשנה דכתבו משנכנס אב, נראה, מתחלת ההכנסה דהיינו ראש חודש. עכ"ל. וכן עיי"ש בס' תקנ"א בכף החיים ס"ק קכ"ה. עכ"ל.

אב צריך למעט בשמחה ולהרחיק כל דבר המביא לידי שמחה כאכילת בשר ויין למדקדקים ורחיצת גופו בין בחמין בין בצונן, אם הכוונה לתענוג, וכן יש מקומות שמונעין השחיטה לצבור מראש חדש אם לא יהיה יום ה' ויום ו' לכבוד השבת, וכן ראוי לנהוג, כי ראוי הוא בית תפארתנו להצטער על חורבנה תמיד ובפרט באלו הימים המיוחדים לצרותינו בעוונות, ואפילו ביום ראש חודש עצמו עם היות שהוא ראש חודש והוא יום שמחה שאני ראש חודש זה

עיין במ"ב בסי' תקנ"א ס"ק נ"ח דמבואר דהא דנוהגים שלא לאכול בשר ולשתות יין מראש חודש אב כולל ראש חודש. ועיין בספר סדר היום סדר תשעה באב דאיתא וז"ל משנכנס אב חמור טפי, ממעטין בשמחה, נ"ל מלשון ממעטין, דאין צריך לומר שלא יעשו דברים של שמחה אלא אפילו השמחה באה מעצמה אין ליקח אותה אלא ממעטין בה ולא יקח אותה בשלמות, אפילו מי שאינו מדקדק בשאר הימים שמי"ז בתמוז עד ראש חודש, משנכנס

האם אומרים תיקון חצות בראש חודש אב

של הלילה. עכ"ל. ועיין בכף החיים על או"ח סימן תקנ"א ס"ק רכ"ג שהביא דבריו בסתמא. הרי מבואר דאין לומר תיקון רחל בחצות הלילה בראש חודש אב.

וז"ל עוד שאלת ממני הסדר שעושים בא"י בבין המצרים, והוא כי בתיקון של הלילה, מתעטפים בסודר כאבלים, ומרבים בבכיה יותר מנהוג וכו', וביום ר"ח אין אומרים וכו' התיקון

הנה לפי כל הנתבאר היה אפשר לומר דגם בראש חודש אב יש לומר תיקון רחל בחצות הלילה ובחצות היום כבשאר ימי בין המצרים. אבל עיין באגרות הרמ"ז אגרת י"ז דאיתא

עמק הפרשה

הרה"ג ר' ראובן מלך שווארץ שליט"א

"לא אוכל לבדי וגו' הבו לכם וגו'"

הנה בריש פרשת דברים כתיב "ראה נתתי לפניכם את הארץ באו ורשו את הארץ אשר נשבע ד' לאבתכם לאברהם ליצחק וליעקב לתת להם ולזרעם אחריהם, ואמר אלכם בעת ההוא לאמר לא אוכל לבדי שאת אתכם וגו', איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם, הבו לכם אנשים חכמים ונבנים וידעים לשבטיכם ואשימם בראשיכם".

ומצד הני פסוקים משמע דמיירי כשבעצם היו מוכנים לארץ ישראל, ואז אמר משה "לא אוכל לבדי" וגו', וכתוצאה מזה נמנו אחרים בהדי משה.

והנה עיין בפרשת בהעלותך, דמבואר דבעצם היו מוכנים ליכנס לארץ ישראל, ואח"כ מחמת המתאוננים והאספסוף לא נכנסו, ובעת ההיא משה אמר לא אוכל לבדי, וכתוצאה מזה נמנו השבעים זקנים.

וא"כ חזינו בשני המקומות שהיו מוכנים ליכנס לארץ ישראל ומשה אמר לא אוכל לבדי ונמנו אחרים, אבל ה"אחרים" הם חלוקים לגמרי לכאורה, דבפרשת בהעלותך מבואר שכתוצאה מזה נמנו הע' זקנים והכא מבואר שכתוצאה מזה נמנו כל הדיינים המדוברים בפרשת יתרו.

ועד"ז יש להעיר דבהאי פרשה משמע דמינוי הדיינים היה רעיון של משה, ובפרשת יתרו משמע שיתרו התעורר תחילה בהאי ענין.

ואפשר דשתי ההערות הנ"ל קשורות להדדי. וצע"ע בזה.

דעת תורה

מנחם ראש הישיבה הגאון רבי דוד פיינשטיין שליט"א

והעוים היושבים בחצרים עד עזה כפתורים היוצאים

מכפתור השמידום וישבו תחתם [ב', כ"ג]

ובגמ' חולין דף ס' ע"ב (הובא בפירוש רש"י כאן) - 'והעוים היושבים בחצרים עד עזה', מאי נפקא לן מינה [אי לא מקומן של אלו היה, אלא מקום אחרים, ואלו גרשום]. מדאשבעיה אבימלך לאברהם 'אם תשקור לי ולניני ולנכדי' (בראשית כ"א), אמר הקדוש ברוך הוא, ליתו 'כפתורים' [דלאו מפלשתיים ניהו], ליפקו ארעא מ'עוים' דהיינו פלשתיים, וליתו ישראל ליפקו מכפתורים. כיוצא בדבר אתה אומר 'כי חשבון עיר סיחון מלך האמורי היא, והוא נלחם במלך מואב הראשון ויקח את כל ארצו מידו' (במדבר כ"א), מאי נפקא מינה. אמר הקדוש ברוך הוא, לית סיחון ליפוק ממואב, וליתו ישראל וליפקו מסיחון, ע"כ.

והיינו, דכל זמן שהיו העוים יושבים בחצרים עד עזה, וכן כל זמן שהיו המואבים יושבים בחשבון, לא היו ישראל יכולים להוציא ארצם מידם, אמנם מכיון שהכפתורים הוציאו את ארצם של העוים מידם, וסיחון הוציא את ארצם של המואבים מידם, שוב הותר לישראל ליקח ארצות אלו מיד הכפתורים ומיד סיחון.

והנה בגיטין דף ל"ח ע"א יליף רב פפא דעובד כוכבים קונה מחבירו קרקע בחזקה, מהא ד'עמון ומואב טהרו בסיחון'.

ונראה דהא דמייתי לה ממה ד'עמון ומואב טהרו בסיחון', ולא מייתי לה ממה דפלשתיים טהרו בכפתורים, היינו משום דגבי מואב כתיב - 'אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה, כי לא אתן לך מארצו ירושה, כי לבני לוט נתתי את ער ירושה' [לעיל פסוק ט'], וכן גבי עמון כתיב - 'אל תצורם ואל תתגר בם, כי לו אתן מארץ בני עמון לך ירושה, כי לבני לוט נתתה ירושה' [לעיל פסוק י"ט], והיינו דנאמר בזה דין על הארץ של מואב ועל הארץ של עמון שהם ניתנו לבני לוט, ואסור לישראל ללכוד אותם מידם, ועל כן אילו לא היו 'חשבון', שהיתה ארצם של מואב, והארץ ש'מארגון עד יבוק', שהיתה ארצם של עמון, נקנים לסיחון, היו ארצות אלו אסורות לישראל, ומדהותר לישראל לקחתם מיד סיחון, על כרחך דעובד כוכבים קונה מחבירו קרקע בחזקה, ושפיר נטהרו ארצות אלו לישראל על ידי קנינו של סיחון אותם ב'חזקה', אבל גבי פלשתיים, הרי לא נאמר דין על ארצם שאסור לישראל ללכדה מידם, אלא רק נאסר עליהם לריב עם בני פלשתיים, מחמת השבועה שנשבע אברהם לאבימלך שלא יריב עמו ועם זרעו, ואם כן ממה דהותר לישראל לקחת את ארץ העוים אחר שכבשוה הכפתורים, אין מוכח שנקנית ארצם לכפתורים בחזקה, שהרי אפילו אם לא היתה ארצם קנויה לכפתורים, אלא גזולה היתה בידם, מכל מקום שפיר היה מותר לישראל לקחתה מידם, שהרי סוף סוף אינם רבים עליה עם בני פלשתיים, אלא רבים הם עליה עם הכפתורים.

אות לחופות
עימוד שהופך טקסט ליצירה
otf74041@gmail.com | 05276-74041

הפצה פרסום ושיווק ספרים
י. בלוי
עד הבית

לרכישה מוזלת של ספרי המחבר

במחלקת ההזמנות של י. בלוי
bloy.co.il • 054-856-40-33
bloyseforim@gmail.com

כמו"כ ניתנת האפשרות לקבל את הספרים בחינם
לכתללים, ישיבות ולבתי כנסיות ומדרשות

לפניות, הארות, ולהרשמה לקבלת הגיליון מידי שבוע במייל

ניתן לפנות בכתובת: emekhashavua@gmail.com
או להשאיר הודעה במספר: 516-581-3597 (001)
או בפקס: 1532-5326259
לתרומות והנצחות אפשר לפנות להנ"ל